

ĮVAIRIŲ SU INVESTAVIMU SUSIJUSIŲ RIZIKOS RŪŠIŲ APRAŠYMAS

Turinys

1. FINANSINIS SVERTAS	1
1.1 Rizika.....	1
2. SU DIENOS PREKYBA (DAY TRADING) SUSIJUSI RIZIKA.....	2
3. BENDROJI RIZIKA, SUSIJUSI SU PREKYBA ATEITIES (FUTURES) BEI PASIRINKIMO (OPTIONS) SANDORIAIS	3
3.1. Ateities sandoriai	3
3.2. Pasirinkimo sandoriai.....	3
3.3. Papildomos rizikos rūšys, susijusios su ateities ir pasirinkimo sandoriais.....	4
4. RIZIKA, SUSIJUSI SU PREKYBA NEREGULIARIOMIS PREKYBOS VALANDOMIS	5
5. VALIUTŲ PREKYBOS RIZIKOS RŪŠIŲ APRAŠYMAS	6
6. RIZIKOS RŪŠYS, SUSIJUSIOS SU PREKYBA FINANSINIŲ SUSITARIMŲ DĖL SKIRTUMO KONTRAKTAIS (CFD).....	7

1. FINANSINIS SVERTAS

LHV Bankas pateikia šią informaciją, norėdamas suteikti pradinių žinių apie vertybinių popierių pirkimą su finansiniu svertu bei įspėti apie su tuo susijusias rizikas. Prieš pradėdami prekiauti Margin sąskaitoje, prašome įdėmiai perskaityti šią informaciją bei mūsų Vertybinių popierių ir pinigų skolinimosi specialiąsias sąlygas. Taip pat susisieki su LHV Banku, jei jums kyla kokių klausimų.

Pirkdami vertybinius popierius, galite visą sumą mokėti iš nuosavų lėšų arba dalį lėšų pasiskolinti iš LHV Banko. Jei nuspręsite skolintis lėšų iš LHV Banko, jums reikės atsidaryti Margin sąskaitą. Vertybiniai popieriai, įsigyti skolintomis lėšomis, yra LHV Banko suteiktos paskolos užstatas. Jei vertybinių popierių vertė krenta, jūsų užstato vertė krenta taip pat. Dėl šios priežasties LHV Bankas gali pareikalauti įkeisti daugiau turto arba/ir parduoti vertybinius popierius, kad sąskaitoje išliktų pakankamai turto, tinkamo įkeitimui.

Turite suprasti, jog pagal LHV Banko Vertybinių popierių ir pinigų skolinimosi specialiąsias sąlygas įspėjimo, reikalaujančio įkeisti daugiau turto, galite ir nesulaukti, LHV Bankas taip pat nesuteiks jums papildomų lėšų, kad išvengtumėte reikalavimo įkeisti daugiau turto kainoms svyruojant dienos bėgyje. LHV Bankas taip pat gali uždaryti jūsų pozicijas, kad patenkintų maržų reikalavimus be išankstinio įspėjimo ir be galimybės pasirinkti, kurias pozicijas likviduoti, kada jas likviduoti ir kokia tvarka tai atlikti. Egzistuoja papildomų rizikų, kurias kiekvienas investuotojas turėtų apsvarstyti, prieš priimdamas sprendimą prekiauti vertybiniais popieriais skolintomis lėšomis.

1.1 Rizika

Galite prarasti daugiau lėšų nei įnešate į Margin sąskaitą. Vertybinių popierių, kurie buvo įsigyti naudojantis skolintais pinigais, vertės kritimas gali pareikalauti įkeisti daugiau turto LHV Bankui, kuris suteikė jums paskolą.

LHV Bankas gali priverstinai parduoti vertybinius popierius jūsų sąskaitoje. Jei įkeitimui tinkamo turto vertė krenta žemiau palaikymo maržos ribos, LHV Bankas gali parduoti vertybinių popierių, kad padengtų trūkumą. Klientas taip pat lieka atsakingas už bet kokią lėšų trūkumą sąskaitoje, kuris gali susidaryti dėl tokio priverstinio pardavimo.

LHV Bankas gali parduoti vertybinius popierius be išankstinio pranešimo. Kai kurie investuotojai klaidingai galvoja, jog finansų maklerio įmonės privalo sukontaktuoti su klientu, kad įspėjimas apie rengimąsi parduoti

vertybinius popierius būtų teisėtas ir iki tol pozicijos negali būti uždarytos. Tačiau tai atliekama dėl reputacijos bei gerų santykių su klientais. Visgi tą atlikti nėra privaloma.

Jums gali tekti padidinti įkeičiamo turto vertę (įnešant pinigų, vertybinių popierių ar pan.) nedelsiant. Klientas neturi teisės pratęsti reikalavimo įkeisti daugiau turto laiko. Nors tam tikrais atvejais klientui ir gali būti suteikta laiko pradiniam maržos reikalavimui įvykdyti, tačiau tai nėra kliento teisė. Be to, klientas neturi teisės pratęsti palaikymo maržos reikalavimo vykdymo.

Jūs neturite teisės rinktis, kurių vertybinių popierių pozicijos Margin sąskaitoje bus uždarytos pirmiausiai, nepakankant turto, tinkamo įkeitimui, atveju. Kadangi vertybiniai popieriai yra užstatas paskolai, LHV Bankas turi teisę spręsti, kuriuos vertybinius popierius parduoti, kad apsaugotų savo interesus.

LHV Bankas gali nustatyti savo aukštesnius palaikymo maržos reikalavimus (aukštesnius nei biržos taikomos maržos tam tikriems instrumentams). Tai LHV Bankas gali daryti bet kuriuo metu ir neprivalo apie tai iš anksto informuoti raštu. Tokie pakeitimai gali įsigalioji nedelsiant ir pareikalauti klientą įkeisti daugiau turto. Neįvykdžius šio reikalavimo, LHV Bankas turės teisę uždaryti kai kurias kliento pozicijas sąskaitoje.

Svarbu, jog investuotojai suprastų riziką, kuri kyla dėl prekybos vertybiniais popieriais su finansiniu svertu. Dėl visų kylančių klausimų turėtų būti konsultuojamasi su makleriu.

2. SU DIENOS PREKYBA (DAY TRADING) SUSIJUSI RIZIKA

Turėtumėte apsvarstyti pateikiamas rizikos rūšis prieš pradėdami prekiauti dienos bėgyje. Dienos prekyba reikėtų laikyti bet kokią prekybos strategiją, kuri remiasi reguliarių kliento pavedimų teikimu prekybos sesijos metu, stengiantis gauti pelno tiek iš pirkimo, tiek ir iš pardavimo sandorių tam tikru vertybiniu popieriumi (vertybiniais popieriais).

Dienos prekyba gali būti itin rizikinga. Dienos prekyba bendru atveju nėra tinkama investicinė priemonė asmeniui, turinčiam labai ribotus lėšų resursus, mažą investavimo ar prekybos patirtį bei žemą rizikos tolerancijos lygį. Svarbu suprasti, jog taip prekiaujant įmanoma prarasti ir visas lėšas. Neturėtumėte Dienos prekybai naudoti santaupų pensijai, būstų ar studijų paskolų, lėšų, skirtų jūsų kasdienėms išlaidoms ir pan.

Pernelyg nesusižavėkite didelių pelnų pasiūlymais Dienos prekyboje. Atsargiai vertinkite reklamas, siūlančias potencialiai didelį pelną Dienos prekyboje. Galimi tokie pat dideli ir staigūs nuostoliai.

Dienos prekyba reikalauja daug žinių vertybinių popierių rinkose. Dienos prekyba reikalauja gilių žinių vertybinių popierių rinkose bei prekybos strategijose ir pan. Prekiaujant sesijos metu jums tenka varžytis su profesionaliais ir licencijuotais finansų makleriais, kurie dirba finansų bendrovėse, todėl jums reikalinga ir atitinkama patirtis.

Dienos prekyba reikalauja finansų maklerio įmonės darbo metodų išmanymo. Turėtumėte susipažinti su finansų maklerio įmonės darbo specifiką, pavedimų vykdymo tvarka, procedūromis ir pan. Esant tam tikroms aplinkybėms, gali būti sunku ar neįmanoma greitai uždaryti poziciją „protinga“ kaina. Tai gali įvykti, pavyzdžiui, kai dėl kokių priežasčių rinkoje kainos itin staigiai krenta arba prekyba yra stabdoma dėl bendrovės pranešimų ar neįprasto aktyvumo. Kuo nepastovesnė yra akcijos kaina, tuo didesnė tikimybė susidurti su pavedimo vykdymo problemomis. Taip pat reikia suprasti ir riziką, kylančią dėl techninių sistemos problemų.

Dienos prekybos metu sumokate reikšmingą sumą komisinių. Dažniausiai prekiaujant sesijos metu tenka sumokėti ir nemažą dalį komisinių, kurie didina nuostolius arba mažina pelną. Jei, tarkim, per dieną vidutiniškai sumokate 15 USD ir atliekate 29 sandorius, tai per metus gali prireikti maždaug 111 360 USD vien tam, kad padengtumėte komisinius.

Dienos prekyba skolintais pinigais (Margin trading) ar vertybiniais popieriais (short selling) gali lemti didesnius nuostolius nei įneštas depozitas. Kuomet prekiaujate skolintu turtu (pinigais ar vertybiniais popieriais) susiduriate su rizika, jog sumažėjus vertybinių popierių vertei gali nepakakti garantinio depozito ir jums teks įnešti daugiau įkeitimui tinkamo turto tam, kad jūsų pozicijos nebūtų likviduotos. Skolintų vertybinių popierių operacijos, kurios dažnai būna dienos prekybos strategijos dalis, taip pat gali atnešti daug nuostolių, jei teks atpirkti akcijas, kad padengtumėte poziciją, o akcijos bus gerokai pabrangusios.

Registracijos reikalavimai. Asmenims, teikiantiems investicines paslaugas (konsultacijos, rekomendacijos, portfelio valdymo paslauga), gali tekti užsiregistruoti kaip finansų patarėjams arba finansų makleriams. Tokia veikla gali būti ir dažniausiai yra reguliuojama teisės aktu.

3. BENDROJI RIZIKA, SUSIJUSI SU PREKYBA ATEITIES (FUTURES) BEI PASIRINKIMO (OPTIONS) SANDORIAIS

Pateikiama informacija neapima visų rizikos rūšių ar esminių aspektų, susijusių su ateities bei pasirinkimo sandoriais. Jūs turėtumėte sudaryti tokius sandorius tik tuomet, jei suprantate šių sandorių veikimo principus bei galite tinkamai įvertinti su jais susijusią riziką. Daugeliui investuotojų prekyba ateities ir pasirinkimo sandoriais nėra tinkamas instrumentas. Turėtumėte itin atidžiai įvertinti, ar prekyba šiais sandoriais atitinka jūsų patirtį, tikslus, laisvas lėšas ir kitus aspektus.

3.1. Ateities sandoriai

Sverto efektas

Ateities sandoriai yra susiję su aukštu rizikos lygiu. Pradinės maržos (garantinio depozito) dydis yra santykinai mažas palyginti su viso ateities kontrakto verte, todėl šiuose sandoriuose naudojamas svertas. Maži kainos pokyčiai rinkoje turės atitinkamai didesnę poveikį jūsų įneštomis lėšoms arba lėšoms, kurias turėsite įnešti (nuostolio atveju). Galima prarasti visą įneštą pradinės maržos sumą bei visas papildomas lėšas, kurias įnešate kaip garantinį depozitą. Jei kainos rinkoje juda jums nepalankia linkme (didėja jūsų sverto lygis), gali tekti įnešti papildomų lėšų, kad išlaikytumėte poziciją (pozicijas), vos tik gavus trumpą įspėjimą. Jei nesugebėtumėte to padaryti per nurodytą laiką, jūsų pozicijos gali būti uždarytos su nuostoliu, be to, liktumėte įsipareigojęs padengti bet kokią neigiamą lėšų balansą, jei toks susidarytų.

Riziką mažinantys pavedimai ir strategijos

Teikiant tam tikrus pavedimus (kaip "stop-loss" ar "stop-limit"), kurių pirminė paskirtis yra riboti nuostolius iki tam tikro lygio, gali būti neefektyvūs, nes esant tam tikroms rinkos sąlygoms jų įvykdyti gali būti neįmanoma. Strategijos, kurios naudoja pozicijų kombinacijas (kaip "spread" ar "straddle") gali būti tiek pat rizikingos, kaip paprasta ilga (long) ar trumpa (short) pozicija.

3.2 Pasirinkimo sandoriai

Įvairūs rizikos lygiai

Pasirinkimo sandoriai taip pat dažnai yra susiję su aukštu rizikos lygiu. Pirmiausia pasirinkimo sandorių pirkėjai ir pardavėjai turi tinkamai įvertinti ir suprasti pasirinkimo sandorių tipus: pirkimo (call) ir pardavimo (put). Taip pat reikia tiksliai suskaičiuoti, kada pasirinkimo sandoris jums tampa pelningas, atsižvelgiant į premiją ir visas kitas sandorių išlaidas.

Pasirinkimo sandorio pirkėjas gali nuspręsti vykdyti pasirinkimo sandorio kontraktą arba leisti jam pasibaigti (expire), t.y. baigtis galiojimo laikui. Pasirinkimo sandorio vykdymas yra susijęs su pirkėjo bazinio turto pirkimu ar pardavimu priklausomai nuo pasirinkimo sandorio tipo. Pasibaigus pasirinkimo sandorio galiojimo laikui, pasirinkimo sandorį gali tekti vykdyti arba galimas atsiskaitymas lėšomis (cash settlement) – tai priklauso nuo kontrakto sąlygų. Jei tai pasirinkimo sandoris, kurio bazinis turtas yra ateities sandoris (future option), tuomet pasirinkimo sandorio pirkėjas gali įgyti ateities sandorio poziciją, su kuria yra susiję ir maržų įsipareigojimai (apie tai rašoma „Ateities sandoriai“ dalyje). Jei pasirinkimo sandorio galiojimo pabaigoje šis kontraktas yra bevertis, tuomet jūs netenkate visos savo investuotos sumos, kurią sudaro už pasirinkimo sandorį sumokėta premija bei visi sandorio mokesčiai. Jei perkate ženkliai nepelningą (out-of-the-money) pasirinkimo sandorį, turėtumėte atminti, kad tikimybė tokiam pasirinkimo sandoriui tapti pelningam yra labai maža.

Pasirinkimo sandorio išrašymas (writing) dažniausiai susijęs su didesne rizika nei pasirinkimo sandorių pirkimas. Nors pasirinkimo sandorį išrašanti pusė gauna fiksuoto dydžio premiją, tačiau ji taip pat gali patirti ir nuostolį, kuris viršytų gautą premiją. Sandorio pusė, išrašanti pasirinkimo sandorį, taip pat bus įpareigota palaikyti reikiamą maržos lygį tam, kad išlaikytų poziciją, jei rinkoje kainos judės nepalankia linkme. Pasirinkimo sandorį išrašanti pusė taip pat susiduria su rizika, jog kontrakto pirkėjas nuspręs vykdyti kontraktą. Jei pasirinkimo sandorio bazinis turtas yra ateities sandoris, tuomet pasirinkimo sandorį išrašanti pusė įgis ateities sandorio poziciją, su kuria yra susiję ir maržų įsipareigojimai (apie tai rašoma „Ateities sandoriai“ dalyje). Jei pasirinkimo sandoris yra „padengtas“, t.y. sandorį išrašanti pusė turi atitinkamą bazinio turto ar ateities sandorio poziciją arba kitą pasirinkimo sandorį, tuomet rizika gali būti sumažinta. Jei pasirinkimo sandoris nėra „padengtas“, tuomet nuostoliai gali būti neriboti. Kai kurios biržos gali leisti atidėti pasirinkimo sandorio premijos sumokėjimą, kas įpareigoja kontrakto pirkėją atlikti atitinkamo dydžio įnašus į maržinę sąskaitą ateityje (naudojamasi svertu). Nepaisant to kontrakto pirkėjas vis dar patiria riziką netekti sumokėtos premijos dydžio ir sandorio mokesčių. Kai pasirinkimo sandoris vykdomas arba baigiasi jo galiojimo laikas, kontrakto pirkėjui lieka įsipareigojimas sumokėti visas iki tol nesumokėtas premijas.

3.3. Papildomos rizikos rūšys, susijusios su ateities ir pasirinkimo sandoriais

3.3.1 Kontraktų sąlygos

Turėtumėte išsiaiškinti visas specifines ateities bei pasirinkimo sandorių specialiąsias sąlygas bei su tuo susijusias rizikos rūšis (pavyzdžiui, kada klientui gali kilti pareiga pristatyti bazinį kontrakto turtą, taip pat kontraktų galiojimo terminus, kontraktų vykdymo prievolę ir kitus apribojimus). Esant tam tikroms sąlygoms, kai kurie esamų kontraktų parametrai (įskaitant pasirinkimo sandorio vykdymo kainą) gali būti biržos ar kliringo organizacijos modifikuoti, kad atspindėtų tikrą bazinio turto paklausą.

3.3.2 Prekybos stabdymas ar apribojimai bei įkainojimo priklausomybė

Rinkos sąlygos (pavyzdžiui, nelikvidumas) ir/ar tam tikrų biržų taisyklės (pavyzdžiui, prekybos tam tikru kontraktu stabdymas dėl kainos ribų peržengimo ar pan.) gali padidinti nuostolių tikimybę, kadangi gali būti sunku ar neįmanoma įvykdyti sandorių ar uždaryti pozicijų. Jei esate išrašęs pasirinkimo sandorių, tai gali kelti didelę grėsmę.

Be to, reikia paminėti, jog gali ir neegzistuoti įprastas kainos ryšys tarp bazinio turto bei ateities sandorio kainos ar bazinio turto bei pasirinkimo sandorio kainos. Taip gali nutikti, jei, pavyzdžiui, ateities sandorio, kuris yra pasirinkimo sandorio bazinis turtas, kaina turi kitimo ribas, o pačio pasirinkimo sandorio kaina neturi. Bazinio turto atskaitos kainos nebuvimas gali apsunkinti „teisingos“ (fair) vertės skaičiavimą.

3.3.3 Pinigų ir kito turto saugojimas

Turėtumėte susipažinti su pinigų (tiek vietos, tiek užsienio valiuta) ir kito jūsų turto, kurį laikote sąskaitose, saugojimu bei garantijomis finansų tarpininko nemokumo ar bankroto atveju. Turto dalis, kurią galėsite susigrąžinti, dažnai yra numatoma įstatymuose ir kituose teisės aktuose. Teisės aktai gali numatyti, jog atgausite ne visą turėtą turtą, o tik proporcingą jo dalį.

3.3.4 Komisiniai ir kiti mokesčiai

Prieš pradėdami prekiauti, visada išsiaiškinkite apie visus teksiančius mokėti mokesčius (komisinius už sandorius, saugojimo mokesčius ir pan.). Šie mokesčiai gali ženkliai mažinti jūsų pelną ar didinti nuostolius.

3.3.5 Sandoriai kitų šalių biržose

Sandoriai kitų šalių biržose (įskaitant ir tas, kurios formaliai sujungtos su vietine birža) gali kelti papildomos rizikos. Kitų šalių biržoms gali galioti kitokie įstatymai, kurie mažintų investuotojo apsaugą. Prieš pradėdami prekiauti, pasidomėkite apie prekybos taisykles ir įstatymus, reglamentuojančius jūsų sudaromus sandorius. Prekiaujant kitų šalių biržose galioja tos šalies įstatymų reglamentas, todėl prieš sudarant sandorius tokiose biržose reikėtų pasikonsultuoti su savo finansų tarpininku dėl įstatyminės bazės.

3.3.6 Valiutos rizika

Jūsų sandorių, kurių kontraktai yra denominuoti užsienio valiuta (nesvarbu, ar prekiaujama vietos ar užsienio biržoje), pelną ar nuostolį veiks valiutos kursų svyravimai, jei tik reikės atlikti valiutos konvertavimą iš valiutos, kuria denominuotas kontraktas, į kitą valiutą.

3.3.7 Prekybos techninė įranga

Didžioji dalis elektroninės prekybos techninės įrangos veikia kompiuterinių sistemų pagrindu, kuriomis sandoriai maršrutizuojami (routing), vykdomi, gretinami (matching), registruojami ir atliekamas kliringas. Taigi visuomet egzistuoja techninių problemų tikimybė. Dažnai prekybinės platformos tiekėjai, biržos, kliringo organizacijos ir kt. prisiima tik dalį (ar jokios) atsakomybės dėl techninių gedimų, todėl jūsų galimybė susigražinti patirtus nuostolius taip pat gali būti ribota.

3.3.8 Elektroninė prekyba

Prekyba elektroninėje prekybos biržoje gali skirtis ne tik nuo prekybos salės biržoje, bet ir nuo prekybos kitoje elektroninėje prekybos sistemoje. Jei prekiaujate elektroninėje prekybos biržoje, turite įvertinti techninių gedimų riziką (programinė įranga ir pan.), kadangi jūsų pavedimas gali būti neįvykdytas visai arba įvykdytas ne pagal pageidautus parametrus.

3.3.9 Užbiržiniai sandoriai

Kai kurių šalių jurisdikcija leidžia finansų tarpininkams tarpininkauti sudarant užbiržinius sandorius. Kartais pats finansų tarpininkas gali būti kita sandorio šalis. Taip pat gali būti sunku ar neįmanoma įvertinti tam tikrą atidarytą poziciją, ją uždaryti, nustatyti susijusią riziką ar pan., todėl tokie sandoriai yra rizikingi. Be to, užbiržiniai sandoriai dažnai yra kur kas mažiau reguliuojami (ar reguliuojami atskirų taisyklių). Prieš sudarydami užbiržinius sandorius, būtinai susipažinkite su įstatymais, taisyklėmis ir rizikomis.

4. RIZIKA, SUSIJUSI SU PREKYBA NEREGULIARIOMIS PREKYBOS VALANDOMIS

Su prekyba nereguliariomis prekybos valandomis (priešprekybinė ir poprekybinės sesijos) yra susijusios specifinės rizikos rūšys. Klientai turi susipažinti su šiomis rizikos rūšimis ir nuspręsti, ar jos atitinka jų investavimo tikslus bei patirtį. Klientai yra patys atsakingi už susipažinimą su tam tikros biržos prekybos valandų struktūra, taip pat už sprendimus, kada ir kokius pavedimus teikti tam tikriems vertybiniais popieriais bei kaip juos pateikti į biržą (maršrutizuoti). LHV Bankas gali sudaryti sąlygas klientams prekiauti neregulios prekybos valandomis, tačiau tai nereiškia rekomendacijų ar nuomonės, jog prekyba nereguliariomis prekybos valandomis turėtų būti pelninga ar tinkama visiems klientams.

Pateikiame kai kurias su prekyba nereguliariomis prekybos valandomis susijusias rizikos rūšis:

4.1. Mažesnis likvidumas. Likvidumas apibūdina rinkos dalyvių galimybę pirkti ar parduoti vertybinius popierius. Bendru atveju, kuo daugiau pavedimų yra biržoje, tuo didesnis likvidumas. Tai svarbu, nes didesnis likvidumas leidžia investuotojui lengviau pirkti ar parduoti vertybinius popierius, o dėl to didėja tikimybė sandorį pirkti ar parduoti sudaryti palankesne kaina. Nereguliariomis prekybos valandomis galima susidurti su žemesniu likvidumo lygiu, todėl jūsų pavedimas gali būti įvykdytas dalinai arba visai nebūti įvykdytas.

4.2. Didesnio kintamumo rizika. Kintamumas (volatility) reiškia vertybinio popieriaus kainos pokyčius, rodo kainos nepastovumą. Bendru atveju, kuo didesnis vertybinio popieriaus kintamumas, tuo didesni jo kainos svyravimai. Neregulios prekybos valandomis galima susidurti su aukštesniu kintamumo lygiu, todėl jūsų pavedimas gali būti įvykdytas dalinai arba visai nebūti įvykdytas, taip pat galite sandorį sudaryti ne tokia palankia kaina kaip reguliariomis prekybos valandomis.

4.3. Kainos pasikeitimo rizika. Kartais vertybinių popierių kainos nereguliariomis prekybos valandomis gali stipriai skirtis nuo kainų, kurios vyravo paskutinėmis reguliarios prekybos valandomis ar kitos dienos sesijos pradžios metu. Taigi galite sandorį sudaryti ne tokia palankia kaina kaip reguliariomis prekybos valandomis.

4.4. Nesujungtų biržų rizika. Priklausomai nuo nereguliarių prekybos valandų prekybos sistemos ar dienos laiko to paties vertybinio popieriaus kaina tam tikroje biržoje gali smarkiai skirtis nuo kainos kitoje biržoje. Dėl to galite sandorį sudaryti ne tokia palankia kaina kaip reguliariomis prekybos valandomis.

4.5. Naujų esminių įvykių skelbimas. Dažniausiai emitentai stengiasi esminių įvykių informaciją, kuri gali paveikti kainą, skelbti po reguliarių prekybos valandų. Taip pat ir daugelis kitų finansinių naujienų dažnai pasirodo po reguliarių prekybos valandų, todėl atsižvelgiant į žemesnį likvidumą bei didesnį kainų kintamumą galima sulaukti nestabilios ir jautriai reaguojančios rinkos.

4.6. Didesnio skirtumo tarp geriausios pirkimo ir pardavimo kainos (spread) rizika. Bendru atveju mažesnis kainų skirtumas tarp geriausios pirkimo ir pardavimo kainos rodo jūsų galimybę įsigyti ar parduoti vertybinį popierių kaina, artimesne vyraujančiai rinkos kainai. Todėl atsižvelgiant į žemesnį likvidumą bei didesnį kainų kintamumą galima sulaukti didesnio skirtumo tarp geriausios pirkimo ir pardavimo kainos.

4.7. Indekso, kaip bazinio turto, vertės neskaiciavimo ar neskelbimo rizika. Kai kuriems išvestiniams finansiniams instrumentams, kurių bazinis turtas yra tam tikras indeksas, nereguliariomis prekybos valandomis šio indekso vertė gali būti neskaiciuojama arba neskelbiama. Dėl šios priežasties investuotojas negali tiksliai susiskaiciuoti išvestinio finansinio instrumento vertės, todėl tai yra didžiulis trūkumas prieš profesionalius investuotojus.

Nereguliariomis prekybos valandomis LHV Bankas gali teikti kotiruotes (ir vykdyti klientų pavedimus) iš įvairių biržų, prekybos sistemų ir kitų šaltinių. Kotiruotės, pateikiamos nereguliariomis prekybos valandomis, gali ženkliai skirtis nuo kotiruočių reguliariomis prekybos valandomis, o taip pat kotiruočių, kurias pateikia kiti prekybos sistemų šaltiniai, prie kurių LHV Bankas neturi priėjimo. Be to, LHV Banko pateikiama paskutinio sandorio informacija gali neatspindėti pačio paskutinio sudaryto sandorio kainos, kurią pateikia kiti šaltiniai, teikiantys kotiruotes nereguliariomis prekybos valandomis.

5. VALIUTŲ PREKYBOS RIZIKOS RŪŠIŲ APRAŠYMAS

5.1 Bendros rizikos informacija. Klientas privalo suprasti ir įvertinti, kad vertybinių popierių, pasirinkimo sandorių, ateities sandorių ir kitų finansinių instrumentų, kurie yra denominuoti užsienio valiuta arba yra prekiaujami užsienio rinkose, pirkimas bei pardavimas yra rizikingos operacijos, kurioms reikalingos itin geros žinios bei patirtis. Klientai, norintys prekiauti valiutų rinkoje, patvirtina, kad yra susipažinę ir supranta prekybos užsienio valiutomis riziką ir kad turi pakankamai finansinio turto, jog galėtų prisiimti iš to kylančią riziką.

5.2 Kliento atsakomybė dėl investicinių sprendimų. Klientas patvirtina, jog supranta, kad LHV banko atstovai neteikia patarimų investicijų, prekybos ar mokesčių klausimais, todėl nepateiks patarimų ar gairių dėl prekybos ar apsidraudimo strategijų. Klientai privalo atidžiai įvertinti, ar kiekvienas sandoris yra tinkamas jiems, atsižvelgiant į savo investicinę patirtį, finansinius tikslus ir poreikius, finansinius išteklius ir kitas aktualias aplinkybes, o taip pat ar turima pakankamai laisvo turto, kad būtų galima sėkmingai valdyti riziką ir kylančias pareigas visą sandorio laikotarpį. Siekiant įvertinti paminėtus kriterijus, LHV bankas rekomenduoja, kad klientai gautų nepriklausomų atstovų patarimų verslo, teisės ir apskaitos klausimais prieš sudarydami sandorius.

5.3 Valiutos kurso rizika. Valiutų kursai gali keistis labai greitai dėl įvairių ekonominių, politinių ir kitų veiksnių įtakos, kas sukuria klientui papildomą riziką, be jau savaiminės nuostolių rizikos, prekiaujant baziniu finansiniu instrumentu. Jei klientas įneša lėšų finansinių instrumentų, denominuotų kita nei įnešta valiuta, prekybai, tuomet pelnas ar nuostolis iš bazinio turto investicijos bus veikiamas valiutų kurso pokyčių. Jei klientas prekiauja su finansiniu svertu, tuomet valiutų kurso poveikis pelnui ar nuostoliams bus dar didesnis.

5.4 Valiutų svyravimai. Kai klientas naudojami dabartinės rinkos (angl. spot) valiutų rinkos mechanizmu, kurį teikia LHV bankas arba LHV banko verslo partneriai, kad pirktų ar parduotų užsienio valiutas, valiutų kursų pokyčiai tarp užsienio valiutos ir bazinės valiutos gali atnešti didelių nuostolių klientui, įskaitant nuostolius, kuomet klientas konvertuoja užsienio valiutą atgal į bazinę valiutą.

5.5 Užsienio valiutų rinkos sandorių tarp kliento ir LHV banko pobūdis. Kai klientas sudaro užsienio valiutų rinkos sandorį per LHV banką, klientas sudaro privatų sutartinį sandorį su vienu iš LHV banko verslo partnerių ar trečiaja šalimi. Tokių sandorių atveju LHV banko verslo partneris arba trečioji šalis (toliau Forex sandorio šalis), ryšium su sandoriu, veikia išimtinai pagal ištiestosios rankos principą (angl. arm's length principą), o ne kaip finansų patarėjas ar įgaliotinis (angl. fiduciary). Klientas turėtų žinoti, kad Forex sandorio šalis laikas nuo laiko gali turėti pozicijų, formuoti rinką arba kitais būdais pirkti ar parduoti instrumentus, panašius ar ekonomiškai susijusius su užsienio valiutos sandoriais, sudarytais su klientu. Forex sandorio šalis taip pat gali prekiauti savo sąskaita, įskaitant sandorius dėl apsidraudimo, kurie būtų susiję su sandorių užsienio valiuta su klientu sudarymu arba nutraukimu, kas galėtų savo ruožtu neigiamai paveikti rinkos kainą ar kitus veiksnius, susijusius su sandoriu su klientu užsienio valiuta, ir galiausiai tokio sandorio vertę.

5.6 Sandoriai nėra vykdomi biržoje ir jų kliringo birža neatlieka taip pat. Kliento sudaryti užsienio valiutos sandoriai per LHV banką nėra vykdomi biržoje, jų kliringo taip pat nevykdo jokia centrinė kliringo organizacija. Tai reiškia, kad kiekvienas užsienio valiutos sandorio kontraktas, vykdomas per LHV banką, bus Forex sandorio šalies įsipareigojimas (o ne kliringo namų įsipareigojimas, kaip kad būna biržoje prekiaujamų kontraktų atveju) ir klientui nebus taikoma priežiūros bei finansinė apsauga, kuri taikoma biržoje prekiaujamiems kontraktams. Be to, kainos, kurias užsienio valiutos sandoriams savo klientams kotiruoja

LHV bankas, yra nurodomos pagal Forex sandorio šalies kotiruotes ir jos nėra lemtos konkurencingų aukcionų, kaip kad būna biržoje. Dėl šios priežasties kainos, kurias kotiruoja LHV bankas užsienio valiutos sandoriams, gali nebūti pačios konkurencingiausios kainos. LHV bankas taiko komisinius mokesčius užsienio valiutos sandoriams pagal kainoraštį. Forex sandorio šalis bandys uždirbti pelną iš tokių sandorių kainų skirtumo (skirtumo tarp pirkimo ir pardavimo kainų, kurios kotiruojamos įvairioms valiutoms).

5.7 Kitos rizikos rūšys. Bendros rizikos rūšys, susijusios su investavimu (kaip nurodoma dokumente „Investicinių paslaugų teikimo informacija“, esančiame LHV banko tinklalapyje) taip pat galioja ir prekiaujant valiutomis. Apskritai, užsienio valiutos sandoriai susiję su daugelio rizikos veiksnių kombinacijomis: rinkos rizika, kredito rizika, atsiskaitymų rizika, likvidumo rizika, operacinė rizika bei teisinė rizika. Pavyzdžiui, rinkoje gali įvykti krachas, jei ekonominiai, politiniai ar kiti nenumatyti įvykiai, kurie gali būti tiek lokalūs, tiek užsienio, paveikia rinką. Be minėtų rizikos rūšių, taip pat gali būti ir kitų veiksnių, kuriuos klientai turėtų įvertinti – pavyzdžiui, apskaitos ar mokesčių klausimai.

6. RIZIKOS RŪŠYS, SUSIJUSIOS SU PREKYBA FINANSINIŲ SUSITARIMŲ DĖL SKIRTUMO KONTRAKTAIS (CFD)

6.1 Prekyba CFD yra rizikinga ir jūs galite netekti daugiau lėšų nei investuota suma (garantinis depozitas). Prekyba CFD yra labai rizikinga dėl to, kad šių produktų rinkoje vyksta daug spekuliacijų bei ji pasižymi dideliais svyravimais, o taip pat dėl to, kad naudojamas finansiniu svertu (toliau – svertas). Prekiaudami šiais finansiniais instrumentais galite patirti nuostolių, kurie viršytų jūsų įneštą į sąskaitą garantinį depozitą. **Privalote atidžiai įvertinti savo finansines galimybes ir rizikos toleranciją prieš pradėdami prekiauti CFD. Neturėtumėte prekiauti CFD, jei nesate patyręs investuotojas, prisiimantis aukštą rizikos laipsnį ir esantis pajėgus susidoroti su nuostoliais, jei tokių būtų.** Prekyba akcijomis be sverto yra mažiau rizikinga nei prekyba CFD su svertu.

6.2 Neteikiamos konsultacijos investicijų, mokesčių ar prekybos klausimais. Nors LHV bankas suteikia galimybę prekiauti CFD, tačiau LHV bankas neteikia patarimų investicijų, mokesčių ar prekybos klausimais. Paslaugos teikimas apsiriboja tik pavedimų vykdymu, kas reiškia, jog LHV bankas veikia tik pagal jūsų pateikiamus nurodymus ir nepatarinėja dėl sudaromų sandorių, o taip pat nestebi jūsų prekybos, kad padėtų jums išvengti nuostolių. Jei prekiaujate CFD, LHV bankas pataria gauti konsultacijų finansų, teisės klausimais ar kitų profesionalių patarimų.

6.3 CFD nėra prekiaujami reguliuojamoje rinkoje, o kliringo funkcijos neatlieka centriniai kliringo namai. CFD yra susitarimai, sudaromi su LHV banku ar LHV banko verslo partneriu, kaip jūsų sandorio šalimi. CFD nėra prekiaujami reguliuojamoje rinkoje, o kliringo funkcijos neatlieka centriniai kliringo namai. Dėl šių priežasčių sudarant CFD susitarimus su LHV banku ar jo verslo partneriu nėra taikomos biržos ir kliringo namų taisyklės bei apsauga.

6.4 Prekiaudami CFD, susiduriate su Sandorio šalies kredito rizika. Kadangi LHV bankas ar jo verslo partneris yra kita jūsų CFD sandorių šalis, todėl susiduriate su finansų ir verslo rizika, įskaitant kredito riziką, kuomet sudarote tokius CFD susitarimus su LHV banku ar jo verslo partneriu. Jei LHV bankas ar jo verslo partneris taptų nemokus, iškiltų rizika, jog jis negalėtų įvykdyti savo įsipareigojimų jums. Tačiau turite atminti, jog LHV bankas yra Estijos Garantinio fondo dalyvis, todėl jei LHV bankas negalėtų vykdyti savo įsipareigojimų, jums galėtų būti taikomas kompensacijų mechanizmas pagal Garantinio fondo nuostatas. Daugiau informacijos apie Garantinį fondą galite rasti tinklalapyje www.ft.ee/eng, taip pat LHV banko tinklalapyje dokumente „Kaip saugomas klientų turtas?“.

6.5 CFD nesuteikia jokių teisių į bazinį turtą. CFD savo prigimtimi yra skirti pelnui išsaugoti ar nuostoliams išvengti dėl bazinio turto kainos svyravimų, tačiau nesuteikia bazinio turto nuosavybės teisių ar jo pristatymo. CFD nesuteikia jums jokių teisių, balsavimo teisių, statuso ar intereso susijusio su baziniu turtu, o taip pat nesuteikia teisės ir neįpareigoja įsigyti, gauti, laikyti, balsuoti, pristatyti, naudoti ar dalyvauti bet kokiame esminiame įvykyje, susijusiame su baziniu turtu.

6.6 CFD rinka pasižymi spekuliacijomis ir dideliais svyravimais. Išvestinių finansinių priemonių rinkos, tokios kaip CFD rinka, gali pasižymėti itin dideliais svyravimais. CFD ir jų bazinio turto (akcijų ar indeksų) kainos gali kisti labai sparčiai ir daug. Be kitų veiksnių, CFD kainoms įtaką daro bazinio turto rinkos kaina, įmonės ar įmonių, kurių akcijos sudaro bazinį turtą ar indeksą, veiklos rezultatai, bendra ekonominė situacija, besikeičianti bazinio turto arba su juo susijusių instrumentų ar indeksų paklausa bei pasiūla, vyriausybė,

komercinė ar prekybos politika ir programos, palūkanų normos, vietos ar tarptautiniai politikos ir ekonomikos įvykiai, o taip pat vyraujantys psichologiniai atitinkamos rinkos veiksniai.

6.7 Pavyzdys, kaip gali būti patiriami nuostoliai, prekiaujant CFD su svertu. Naudojimasis finansiniu svertu reiškia, jog galite prarasti daugiau lėšų nei įnešėte į sąskaitą (garantinis depozitas), jei CFD kaina juda itin jums nepalankia kryptimi. Pavyzdžiui, perkate ABC akcijų CFD kontraktą, kurio bendra vertė 50 000 eurų, o maržos reikalavimas siekia 20%. Taigi, jums reikia įnešti 10 000 eurų garantinį depozitą. Jei ABC akcijų CFD kontrakto vertė smunka iki 35 000 eurų, jūs neteksite ne tik savo pradinio 10 000 eurų įnašo, tačiau kartu ir 5 000 eurų papildomai, kuriuos privalėsite sumokėti LHV bankui (kartu su komisiniais, finansavimosi bei kainų skirtumo išlaidomis).

6.8 LHV bankas turi teisę likviduoti jūsų pozicijas be perspėjimo, jei nepakanka užstato. Privalote stebėti savo sąskaitos būklę ir užtikrinti, kad sąskaitoje visada būtų pakankamai turto LHV banko nustatytiems maržų reikalavimams patenkinti. LHV bankas neprivalo jūsų informuoti prieš pasinaudodamas savo teisėmis sutarties su klientu pagrindu, įskaitant, bet neatsiribojant teise likviduoti jūsų pozicijų sąskaitoje(-ose), jei nėra tenkinami maržų reikalavimai. Taip pat atkreipkite dėmesį, jog LHV banko bendra politika likviduoti pozicijas, esant maržų reikalavimų nepakankamumui, negali apsaugoti jūsų nuo nuostolių, kurie būtų didesni nei įneštas garantinis depozitas. Neatsiribojant nuo kitų veiksmų, rinkos gali staigiai kriti žemyn ir LHV bankas gali neturėti galimybės uždaryti pozicijas tokia kaina, kad jūs neprarastumėte daugiau nei įneštas garantinis depozitas. Lygiai taip pat LHV bankas, esant nepakankamam garantiniam depozitui, gali vienašališkai nuspręsti nelikviduoti pozicijos ar atidėti likvidavimą. **Jei norite išvengti besikaupiančių nuostolių iš CFD pozicijos, privalote patys uždaryti poziciją, nepasikliaudami, kad tą atliks LHV bankas.**

6.9 LHV bankas turi teisę keisti ar pakelti maržų reikalavimus bet kuriuo metu. Siekdamas apsaugoti save ir savo klientus, LHV bankas vienašališkai gali keisti maržų reikalavimus pavieniams ar visiems klientams tiek esamoms atidarytomis, tiek ir naujoms pozicijoms bet kuriuo metu. Jei maržų reikalavimai yra pakeliami, tai gali neleisti jums atidaryti naujų pozicijų ar apdrausti esamų pozicijų, jei neturite pakankamai turto. Jei maržų reikalavimai pakeliami jūsų esamoms CFD pozicijoms, jums gali tekti įnešti papildomai turto arba jūsų pozicijos gali būti likviduotos, kaip minėta 6.8 punkte.

6.10 CFD likvidumo rizika. LHV bankas nėra įsipareigojęs teikti bet kurių CFD kotiruočių bet kuriuo metu ir negarantuoja nuolatinio CFD kotiruočių teikimo ar nepertraukiamos prekybos. **LHV bankas gali vienašališkai nustoti teikti CFD kotiruotes ir/ar nustoti sudarinėti naujus CFD sandorius bet kuriuo metu**, jei: nėra prieinama rinkos duomenų, suspenduojama prekyba bazinio turto rinkoje arba ji yra itin svyruojanti, nelikvidi ar joje fiksuojama klaidų, taip pat jei LHV bankas susiduria su savo paties rizika ar grėsme pelnui, dėl techninių klaidų atsiradimo, komunikacijų problemų, įvykus reikšmingiems politiniams ir vyriausybės įvykiams, force majeure įvykiams bei dėl kitų priežasčių.

6.11 Be kitų sąnaudų, susijusių su prekyba CFD, patirsite sąnaudas, mokėdami komisinius mokesčius, skirtumą tarp pirkimo ir pardavimo kainų bei finansavimosi išlaidas. LHV bankas taiko komisinius mokesčius už prekybą CFD. Taip pat mokėsite kainų skirtumą, kas reiškia, jog pirkdami CFD bendru atveju mokėsite šiek tiek daugiau nei teorinė CFD rinkos vertė, o parduodami gausite šiek tiek mažiau nei teorinė CFD rinkos vertė. Be to, patirsite finansavimosi išlaidas (palūkanas), turėdami ilgas CFD pozicijas (taip pat, priklausomai nuo palūkanų normų, galite gauti kompensaciją arba mokėsite palūkanas už trumpą CFD poziciją). Visos šios išlaidos mažins jūsų CFD investicijų absoliučią grąžą (ar didins nuostolius).

6.12 Užsienio valiutos rizika. Kuomet prekiaujate CFD, kurie yra denominuoti kita nei bazinė valiuta arba valiuta, kurią įnešėte į LHV banko sąskaitą, tuomet visi tokio CFD maržų reikalavimai, pelnas, nuostoliai ir finansavimosi kreditas ar debetas yra skaičiuojami CFD denominuota valiuta. Tai reiškia, kad pelnas ar nuostoliai bus toliau veikiami valiutų kurso svyravimų tarp sąskaitos valiutos ir valiutos, kuria denominuotas CFD. LHV bankas koreguoja maržas, kad atvaizduotų šią riziką, todėl atitinkamai CFD marža galėtų pakilti.

6.13 Palūkanų normos rizika. Palūkanų normos keičiasi, todėl tai daro įtaką jūsų finansavimosi išlaidoms (ar gaunamoms kompensacijoms), kurias mokate (ar gaunate) už savo ilgas (ar trumpas) CFD pozicijas. Tai tuo pačiu daro įtaką jūsų bendram pelnui ar nuostoliams.

6.14 Priežiūros ir teisinė rizika. Mokesčių ar teisės aktų pasikeitimai, vyriausybės, fiskalinės, monetarinės ar priežiūros politikos pokyčiai gali turėti neigiamą poveikį jūsų CFD vertei, mokesčiams, kuriuos mokate už CFD, ir bendrai CFD investicijos grąžai.

6.15 LHV bankas turi teisę taisyti sandorių klaidas. LHV bankas gali atšaukti, keisti CFD sandorius ar uždaryti CFD pozicijas po patvirtinimo jums, kad klaidos bus taisomos, įskaitant, bet neatsiribojant CFD

sandoriais, kurie įvykdyti tuo laiku ir tokia kaina (ar panašia kaina), kaip ir bazinio turto rinkoje atšaukti arba biržos ar rinkos centrų pakoreguoti sandoriai, taip pat CFD sandorius, kurie susiję su techninėmis klaidomis LHV banko prekybos platformoje, ir CFD sandorius, kurie nėra teisingai susiję su bazinio turto ar CFD rinkos kaina.

6.16 Gali nebūti galimybės atidaryti trumpų CFD pozicijų arba jūsų turima trumpa CFD pozicija gali būti priverstinai uždaryta. Atsižvelgiant į tvarką, akcijų paskolų ir skolinimo rinkos sąlygas bei kitus veiksnius tam tikro bazinio turto CFD trumpų pozicijų atidarymas gali būti leidžiamas arba ne. Taip pat LHV bankas pasilieka teisę vienašališkai bet kuriuo metu uždaryti atviras CFD trumpas pozicijas.

6.17 LHV bankas turi teisę pritaikyti, modifikuoti ir/ar uždaryti CFD sandorius, įvykus esminiam įvykiui, kuris paveikia bazinį turtą. Įvykus esminiam įvykiui, kuris paveikia CFD bazinį turtą (pavyzdžiui, akcijų skaidymas, turto atskyrimas, teisių platinimas, įmonių susijungimai ir įsigijimai bei kt.): i) jei bus reikalinga, LHV bankas vienašališkai nustatys, kokių CFD pritaikymų, modifikacijų ar veiksmų reikia imtis, kad būtų išlaikyta šalių teisių ir įsipareigojimų ekonominė lygybė; ii) be jau minėtų veiksmų, papildomai arba kaip alternatyvą LHV bankas pasilieka teisę vienašališkai uždaryti bazinio turto CFD poziciją dar iki esminio įvykio.

6.18 Prieigos prie LHV banko elektroninių sistemų ir paslaugų sutrikimų bei gedimų rizika. LHV banko veikla, teikiant paslaugas klientams, yra priklausoma nuo kompiuterinės programinės, techninės įrangos, telekomunikacijų infrastruktūros ir tinklų sistemos, todėl be šių sistemų LHV bankas negalėtų teikti paslaugų. Tokios kompiuterinės sistemos ir paslaugos, kurias naudoja ir LHV bankas, yra pažeidžiamos įvairių sutrikimų, vėlavimų ir gedimų, dėl kurių galite netekti galimybės prisijungti prie LHV banko prekybos platformos arba dėl kurių LHV bankas negalėtų teikti CFD kotiruočių ar vykdyti jų prekybos, arba kurie galėtų kitaip neigiamai paveikti tam tikrą LHV banko teikiamų paslaugų funkcijų dalį ar paslaugas bendrai. Pagal sudarytas paslaugų sutartis su LHV banku jūs sutinkate naudotis tokia LHV banko sistema ir paslaugomis, kokios "jos yra", o LHV banko įsipareigojimai jums yra riboti.